

Ett steg på vägen

En undersökning av kommunernas
förebyggande arbete mot mäns
våld mot kvinnor

Denna rapport har tagits fram inom ramen för MÄN:s EU-finansierade projekt Livscykeln, där Unizon är partnerorganisation. Livscykeln är ett våldsförebyggande projekt som drivits sedan 2018. Inom projektet arbetar MÄN med effektutvärderade strategier med fokus på en hela systemet-ansats för att förebygga mäns våld mot kvinnor. Genom projektet har MÄN:s våldsförebyggande insatser som bedrivits sedan tidigare, såsom insatser i grundskolan samt jämställt föräldraskap, kunnat skalas upp. Projektet syftar till att skala upp och systematisera det våldsförebyggande och genusförändrande arbetet i Sverige och målet är att skapa en stödstruktur och implementeringscykel för långsiktig och hållbar implementering av våldspreventiva insatser genom hela livet, därav titeln Livscykeln. Projektet syftar vidare till att stärka lokal, nationell och europeisk samverkan kring förebyggandet av mäns våld mot kvinnor. Denna kartläggning är en av flera tematiska rapporter som publicerats inom ramen för projektet.

MÄN är en ideell organisation som arbetar för jämställdhet och mot mäns våld. Vi utgår från en feministisk syn på världen och tanken att vi behöver förändra destruktiva manlighetsnormer för att stoppa våldet. Vi vill att fler män och killar ska engagera sig för jämställdhet och att fler män och killar tar ett större ansvar för omsorgen. Vår vision är en jämställd värld utan våld.

Unizon samlar över 130 kvinnojourer, tjejjourer och ungdomsjourer. Jourerna stöttar, skyddar, förebygger och påverkar utifrån en kunskap om hur våld, kön, genus och makt hänger ihop. 2019 hade jourerna 121 600 stödkontakter, framförallt med kvinnor och tjejer som utsatts för mäns våld. Unizons vision är ett jämställt samhälle fritt från våld.

This material was funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020)

The content of this material represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.

Att få leva ett liv fritt från våld är en mänsklig rättighet. I varenda kommun, från Kiruna i norr till Trelleborg i söder, finns det människor, främst män och killar, som hotar, miss-handlar, våldtar och kränker kvinnor och flickor och andra män och pojkar. Kommunerna har en unik möjlighet att vara en avgörande kraft i det våldsförebyggande arbetet. Att systematiskt och kunskapsbaserat förebygga våld är ett offentligt ansvar som delas mellan kommun, region och stat.

2014 gjorde Unizon en kartläggning över kommunernas arbete för att förebygga våld. Sveriges nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck trädde i kraft den 1 januari 2017. I den här rapporten undersöker MÄN och Unizon hur det förebyggande arbetet ser ut i landets kommuner idag.

Undersökningen visar att arbetet går långsamt framåt, andelen kommuner som bedriver förebyggande arbete mot våld är högre år 2020 jämfört med 2014 års undersökning. Enbart 13 procent av kommunerna uppger att de inte bedriver förebyggande arbete alls 2020. I 2014 års undersökning var den siffran nära 20 procent. Trots att fler arbetar våldsförebyggande i dag så är det alltså mer än 1 av 10 kommuner som inte alls lever upp till ambitionen i regeringens strategi, att alla unga ska nås av våldsförebyggande arbete mot mäns våld med ett genusperspektiv.

63 procent av de svarande kommunerna genomför insatser som på något sätt försöker förändra stereotypa föreställningar om genus och könsroller och skapa mer jämställda relationer mellan kvinnor och män, det är dock bara drygt en av tio kommuner som uppger att samtliga förebyggande insatser syftar till att förändra en stereotyp syn på genus som är en av orsakerna som kan leda till att män och killar utövar våld.

I regeringens nationella strategi beskrivs att ett kunskapsbaserat våldsförebyggande arbete kräver kartläggningar, konkreta problembeskrivningar och att analyser tas fram som grund för åtgärder och att resultaten av genomförda insatser följs upp. Här finns alltså en tydlig förbättringspotential hos många kommuner. Om vi vill åtgärda ett problem så måste vi veta vad problemet är, hur vi ska arbeta tillsammans och vi måste följa utvecklingen och justera insatserna över tid. Endast drygt hälften av kommunerna uppger att de har en sådan strategi för det våldsförebyggande arbetet. När det gäller detta har inget förändrats sedan 2014 års undersökning. Tre av tio svarar också att de inte utvärderar de förebyggande insatser som genomförs alls.

För att genomföra effektiva insatser för att förebygga mäns våld krävs utöver systematiskt arbete också kunskap och resurser, både ekonomiska och mänskliga. Det är tydligt att kommunerna behöver satsa mer och samarbeta med civilsamhällets organisationer för att uppfylla de nationella målen. De nationella målen finns, riktlinjer och föreskrifter är på plats, men det är i vardagen som det praktiska arbetet utförs, upprätthålls och ger ringar på vattnet. Politiker,

chefer och ledare i Sveriges kommuner måste visa att det förebyggande arbetet mot mäns och killars våld är prioriterat! Inte minst för alla barns skull.

Våren 2020 är en vår vi alla kommer att minnas på grund av Covid-19-pandemin. Socialtjänsten, polisen och civilsamhället larmar om att mäns våld mot kvinnor och våld mot barn har ökat till följd av konsekvenserna av pandemin. Trots det uppger många att de inom ramen för kommunens verksamhet inte sett någon ökning av våldet, men de bedömer att fler kommer att söka stöd längre fram och sociala problem som arbetslöshet och missbruk oroar många. Kommunerna uppger, trots smittskyddsinsatser som haft stor påverkan på samhället, att det förebyggande arbetet endast påverkats i liten omfattning av pandemin. Det är fler kommuner som uppger att arbetet har förbättrats än som uppger att det har försämrats. Unizon och MÄN har dock en annan bild och ser med oro på att våra uppdrag och samarbeten blivit inställda eller framflyttade på obestämd tid när det våldsförebyggande arbetet i till exempel skolor satts på paus. Just nu när det förebyggande arbetet är som allra viktigast, när hela världen håller andan inför nästa steg i pandemin och när konsekvenserna börjar bli synliga så finns det inte utrymme att vänta. Kommunerna måste hålla i det förebyggande arbetet i samverkan med civilsamhället och alla som är utsatta måste få stöd och hjälp.

Våld mot vuxna och barn orsakar stort lidande. Särskilt för kvinnor och barn. Dessutom kostar mäns våld det svenska samhället 43 miljarder kronor per år enligt beräkningar från European Institute for Gender Equality. Vi är många som måste arbeta hårt tillsammans, det kommer att ta tid, kräva engagemang och resurser. Men det är värt det! Vår förhoppning är att denna rapport ska vara till hjälp och inspiration för att förbättra arbetet för att kommunerna ska uppfylla det nationella jämställdhetspolitiska målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Stockholm september 2020

Olga Persson, ordförande Unizon

Alán Ali, ordförande MÄN

Metod

Män och Unizon skickade via Agenda PR ut en enkät till landets 290 kommuner. Enkäten skickades via e-post till respektive kommuns officiella e-postadress med uppmaning att vidarebefordra den till den person som är ansvarig för frågorna på aktuell förvaltning.

Enkäten skickades ut 17 juni. Den 25 juni och 29 juli skickades påminnelser ut till alla respondenter som ännu inte svarat. Enkäten stängdes 3 augusti.

191 kommuner har svarat, vilket ger en svarsfrekvens på 66 procent. Det har inte gått att identifiera några specifika gemensamma nämnare mellan de kommuner som inte svarat på enkäten. Den sammantagna bedömningen är att resultaten ger en relevant bild av kommunernas ambitioner och insatser inom det förebyggande arbetet mot mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer. Flera av frågorna ställdes i en motsvarande undersökning som genomfördes 2014. I och med att svarsfrekvens och deltagande kommuner skiljer sig åt bör jämförelser göras med försiktighet. I 2020 års granskning görs därför generella trendjämförelser med tidigare års resultat.

Resultat i korthet

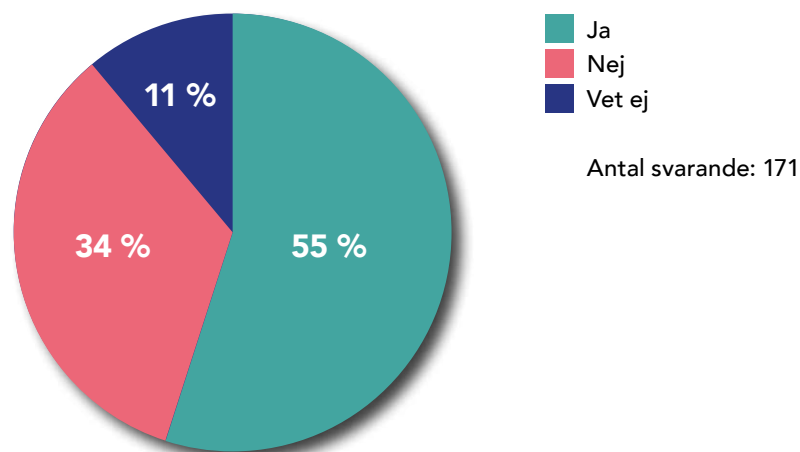
- **Andelen kommuner som bedriver förebyggande arbete är högre 2020 jämfört med 2014 års undersökning.** Enbart 13 % av kommunerna uppger att de inte bedriver förebyggande arbete 2020 jämfört med nära 20 % av kommunerna 2014.
- **1 av 10 kommuner uppger att de inte bedriver något förebyggande arbete.**
- **63 % av kommunerna genomför insatser som på något sätt försöker förändra etablerade föreställningar om genus och skapa mer jämställda relationer mellan kvinnor och män.** Det är dock bara drygt var tionde som uppger att samtliga förebyggande insatser syftar till att förändra synen på genus. Drygt var tionde kommun anger att inga av de förebyggande insatserna har en genusförändrande ansats.
- **Endast drygt hälften av kommunerna uppger att de har en skriftlig strategi för det förebyggande arbetet.** Resultaten har inte förändrats sedan 2014 års undersökning. Tre av tio svarar att de inte har en strategi, och resterande 20% är osäkra eller ger inget svar.
- **Tre av tio kommuner svarar att de inte utvärderar de förebyggande insatserna som genomförs alls.**
- **Kommunerna använder sig av flera olika samarbetspartners och kunskapskällor i sitt arbete.** Länsstyrelsen har viktiga roller i båda dessa avseenden. Andra viktiga aktörer är kvinno-, tjej-, och ungdomsjourer runt om i landet, andra kommuner, SKR och Jämställdhetsmyndigheten. 87 kommuner anger kvinno- tjej och ungdomsjourerna bland de tre främsta samarbetspartnerna i arbetet med att förebygga våld.
- **Mer personal och ökade ekonomiska resurser är de faktorer kommunerna anger skulle kunna hjälpa dem att utveckla det förebyggande arbetet.**
- **Flertalet kommuner uppger att våldet i nära relationer har ökat till följd av Covid-19-pandemin.** Flera kommuner uppger att de, trots att de inom ramen för kommunens verksamhet inte sett någon ökning av våldet, ändå bedömer att behoven kommer öka när samhällets och myndigheternas restriktioner släpper.

1.1 Drygt hälften av kommunerna har strategi för det förebyggande arbetet

Bland de kommuner som bedriver förebyggande arbete uppger drygt hälften att de har en skriftlig strategi. Drygt var tredje uppger att de inte har någon strategi och var tionde kommun svarar att de inte vet om det finns någon strategi.

Resultaten ligger i linje med 2014 års undersökning. Andelen som svarar vet ej har dock ökat från 4 procent till 11 procent 2020. 2014 var det också en något större andel som svarade att strategi finns, men samtidigt en något högre andel som uppgav att strategi saknas.

Har kommunen en skriftlig strategi för det förebyggande arbetet mot mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer?

“Alla barn och unga ska nås av våldsförebyggande insatser.”

Regeringens 10-åriga strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

1.2 Vilka förebyggande insatser genomför kommunen för att minska mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer?

Det finns ett brett spektrum av insatser och resurser ute i kommunerna. Vissa kommuner bedriver arbetet själva, medan andra kommuner ger stöd till ideella organisationer eller har en tät samverkan med myndigheter och andra aktörer. Några exempel på insatser är utbildning av anställda inom kommunen, insatser kring jämställdhet inom skolan, insatser riktade till föräldrar och information till nyanlända.

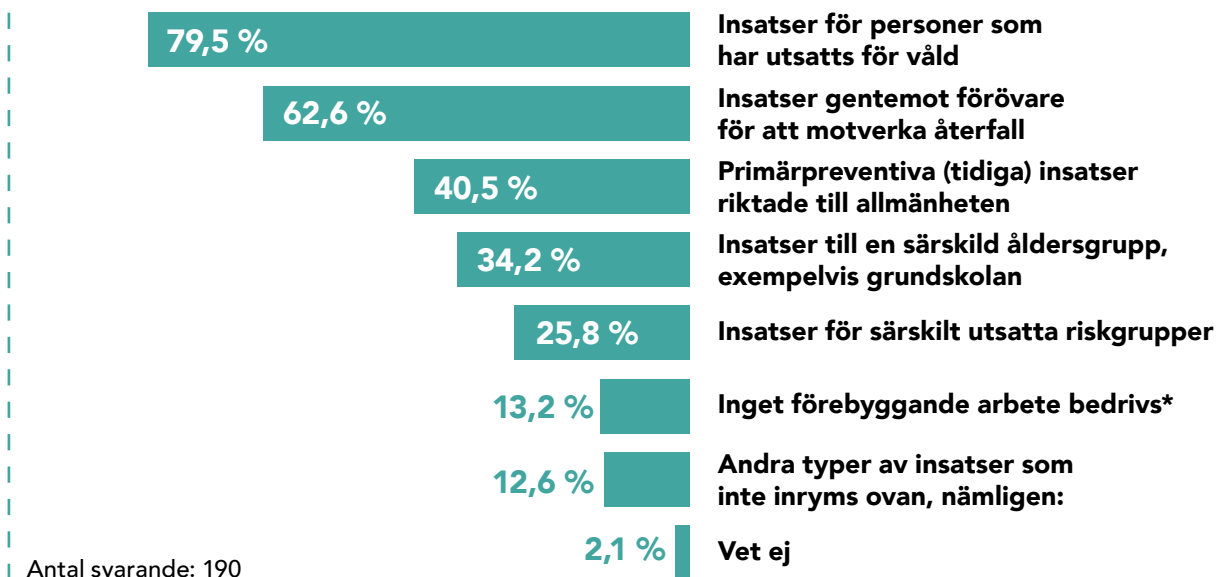
“Vi har snart utbildat hela kommunens hemtjänstpersonal i frågor som berör våld i nära relation bland äldre.”

Sölvesborgs kommun

Många kommuner lägger fokus på personer som redan utsatts för våld eller de som har utsatt andra för våld. Nära 8 av 10 genomför insatser riktade till de som utsatts för våld, och drygt sex av tio genomför insatser gentemot förövare. Denna typ av förebyggande åtgärder var också vanligast när samma fråga ställdes 2014. Insatser till en bredare allmänhet, så kallade primärpreventiva insatser, är den insats som är vanligast efter stöd till våldsutsatta och insatser för förövare. Det är positivt att fler ser vikten av primärpreventiva insatser.

Drygt var tionde svarande uppger att de inte bedriver något förebyggande arbete alls. Motsvarande siffra 2014 var 2 av 10, vilket innebär att det i dag är fler kommuner som arbetar förebyggande.

Vilka av följande förebyggande insatser genomför kommunen för att minska mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer?

*Av de kommuner som har svarat att de inte bedriver våldsförebyggande arbete är det 9 som samtidigt svarat att de bedriver förebyggande arbete i någon form. Några av dessa kommuner har också lämnat andra svar som tyder på att förebyggande arbete bedrivs. Andelen kommuner som inte bedriver något förebyggande alls är alltså troligen i praktiken något lägre.

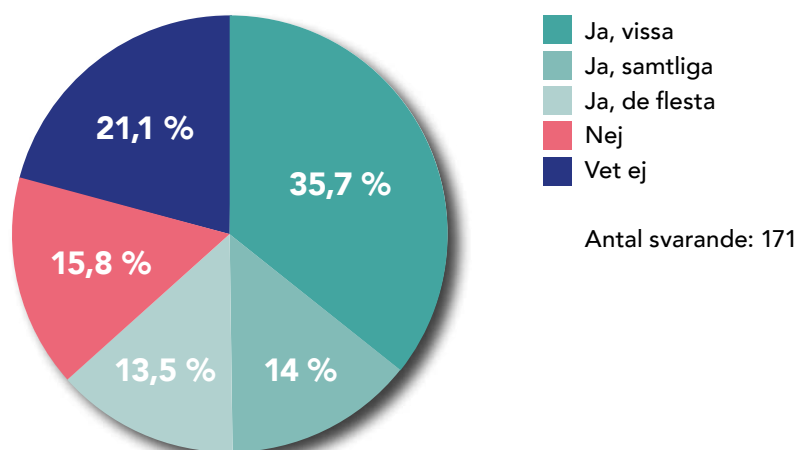
“Vi har hembesöksprogram till nyblivna föräldrar, föräldrastödsgrupper, Mentors in Violence Preention, MVP, på två skolor från hösten 2020. Tidigare Machofabriken och Hedra på flera skolor. Idéburet-offentligt partnerskap, IOP, med kvinnojouren där utsatta kan få stöd men även våld i nära relations-teamet som ger bistånd och stöd för våldsutsatta och våldsutövare.” Sigtuna kommun

1.3 Många insatser har en genusförändrande ansats

En stor andel (63 %) av kommunerna genomför insatser som på något sätt försöker förändra etablerade föreställningar om genus och skapa mer jämställda relationer mellan kvinnor och män. Det är dock bara drygt var tionde som uppger att samtliga förebyggande insatser syftar till att förändra synen på genus. En ungefär lika stor andel uppger att inga av insatserna har en genusförändrande ansats, och drygt var femte svarar att de inte vet. Det senare kan förklaras av att delar av arbetet bedrivs inom andra förvaltningar.

”Grundskolan använder olika metoder beroende på skola. Machofabriken till ungdomar.” Kalix kommun

Har de förebyggande insatserna en genusförändrande ansats?

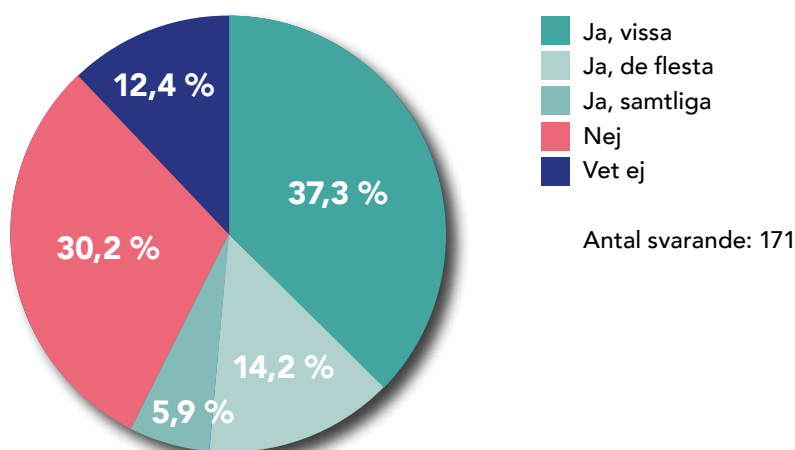
”På ett grundläggande plan handlar det om att utmana föreställningar om makt och maskulinitet som rättfärdigar våld, samt normer som inskränker kvinnors och flickors självbestämmande över till exempel sexualitet, barnafödande, ekonomi, utbildning och relationer. Exempel på arenor och verksamheter för förebyggande insatser är förskolan, skolan, universitetet, högskolan, vuxenutbildningen, elevhälsan, olika verksamheter inom hälso- och sjukvården, idrotten, trossamfunden och annat föreningsliv, den kommunala familjerätten, föräldraskapsstödet inklusive familjerådgivningen, vissa delar av socialtjänsten samt samhällsorienteringen för nyanlända.”

Regeringens 10-åriga nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

1.4 Många insatser utvärderas inte

På frågan om kommunen utvärderar de förebyggande insatser som genomförs svarar tre av tio nej. Färre än var tionde kommun utvärderar alla insatser, och drygt var tredje kommun utvärderar vissa insatser. Sammantaget kan konstateras att en stor andel av de insatser som genomförs ute i kommunerna inte utvärderas. Därmed ges ingen vägledning om huruvida de har varit effektiva eller inte.

Utvärderar kommunen de våldsförebyggande insatser som genomförs?

“Att bedriva ett kunskapsbaserat våldsförebyggande arbete innebär bland annat att kartläggningar, problembeskrivningar och analyser tas fram som grund för åtgärder och att resultaten av genomförda insatser följs upp.”

Regeringens 10-åriga nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

1.5 Samverkan

Annan förvaltning inom kommunen, Länsstyrelsen, SKR och Kvinno- tjej- och ungdomsjourerna kommunernas viktigaste samarbetspartner

På frågan om vilken aktör kommunen i första hand samarbetar med i det förebyggande arbetet framkommer att flera aktörer har en viktig roll. Andra förvaltningar inom kommunen, Länsstyrelsen, Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, och kvinno-, tjej-, och ungdomsjourer är viktiga i kommunernas arbete. Ska någon aktör lyftas fram särskilt så är det Länsstyrelsen, som många kommuner har valt som alternativ ett och två.

Flera kommuner uppger att de samarbetar med andra aktörer än de på förhand givna. Här nämns i första hand andra kommuner, och i andra hand olika ideella organisationer eller grupper av aktörer som arbetar med frågorna.

“Alla anställda ska genomföra Nationellt Centrum för Kvinnofrids, NCK, webbutbildning om våld i nära relation, alla förvaltningar inom kommunen ska ha rutiner för hur man upptäcker och förebygger våld i nära relation. Länsstyrelsernas två kampanjer ‘Svartsjuka är inte romantiskt’ och ‘Saknad’ bedrivs på skolorna.” Blekinge kommun

Vilka aktörer samarbetar kommunen främst med i det förebyggande arbetet för att minska mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer?

De tre aktörerna flest kommuner sammantaget valt är:

1. Länsstyrelsen – 146 kommuner
2. Polisen – 130 kommuner
3. Kvinno-, tjej- och ungdomsjourer – 118 kommuner

Kontaktar främst i turordning	1	2	3	4	5	6	7	8	Antal svarande
Annan förvaltning inom kommunen	30,4%	12,5%	12,5%	15,2%	17%	8%	3,6%	0,9%	112
Länsstyrelsen	29,5%	28,8%	19,2%	13%	7,5%	2,1%	0%	0%	146
Sveriges kommuner och regioner (SKR)	29,3%	10,1%	13,1%	14,1%	11,1%	15,2%	6,1%	1%	99
Kvinno-, tjej- och ungdomsjourer	28,8%	24,6%	20,3%	7,6%	8,5%	5,9%	3,4%	0,8%	118
Polisen	10%	27,7%	25,4%	20%	10,8%	5,4%	0,8%	0%	130
Annan kommun	8%	21%	22%	18%	14%	9%	6%	2%	100
Jämställdhetsmyndigheten	5,3%	3,5%	1,8%	5,3%	7%	22,8%	33,3%	21,1%	57
Riksorganisationen MÄN	1,9%	5,8%	7,7%	5,8%	5,8%	3,8%	17,3%	51,9%	52

“Gemensam informationsinsats från ideella föreningar och kommunala verksamheter som arbetar med våldsutsatta i form av nyheter i sociala medier, kontaktkort som läggs ut på restauranger där gymnasieungdomar hämtar mat, chattfunktioner etcetera.” Linköpings kommun

“Samverkan genom avtal med lokala kvinnojourer som på olika sätt genomför förebyggande arbete.” Skövde kommun

“Kids Club fångar upp barn som upplevt våld och ett av syftena är att förebygga att barnen utövar våld eller blir utsatta för våld när de själva ska börja ha intima relationer. Sex- och samlevnadsundervisningen ‘Känn dig själv’ som tagits fram av Karlstads kommun tar upp frågor som porr, våld i parrelationer, sex mot ersättning, prostitution, könsstämpning, hedersrelaterat våld och förtryck samt lyfter vad en sund relation innehåller. Krismottagning för män marknadsför sig i sociala medier med jämna mellanrum.” Karlstad kommun

1.6 Kunskapsinhämtning – Länsstyrelsen den viktigaste källan till kunskap för kommunerna

Över hälften av kommunerna uppger Länsstyrelsen som den viktigaste kunskapskällan.

Länsstyrelsen har regeringens uppdrag att verka för att den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor får genomslag på regional nivå. Uppdraget innebär att främja utvecklingen av våldsförebyggande insatser, utveckla regionala strategier och handlingsplaner, främja samverkan och bidra med kompetensstöd till socialtjänst, hälso- och sjukvård, skola, rättsväsendet och organisationer i det civila samhället.

Länsstyrelsen följs av SKR, Jämställdhetsmyndigheten och kvinno-, tjej- och ungdomsjourerna. Bland de övriga kunskapskällor som kommunerna pekar ut nämns bland annat Socialstyrelsen samt Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK).

Vilka aktörer är de viktigaste kunskapskällorna i kommunens förebyggande arbete?

Kontakter främst i turordning	1	2	3	4	5	6	7	8	Antal svarande
Länsstyrelsen	51,6%	19,7%	20,4%	5,1%	2,5%	0,6%	0%	0%	157
Sveriges kommuner och regioner (SKR)	24,8%	39,8%	14,3%	10,5%	3,8%	5,3%	1,5%	0%	133
Jämställdhetsmyndigheten	21,7%	18,5%	20,7%	6,5%	7,6%	4,3%	10,9%	9,8%	92
Kvinno-, tjej- och ungdomsjourer	17%	24,5%	13,8%	20,2%	10,6%	8,5%	5,3%	0%	94
Annan förvaltning inom kommunen	9%	6%	4,5%	7,5%	14,9%	25,4%	14,9%	17,9%	67
Polisen	7%	10,5%	18,6%	19,8%	20,9%	12,8%	8,1%	2,3%	86
Annan kommun	2,7%	13,3%	17,3%	14,7%	18,7%	9,3%	10,7%	13,3%	75
Riksorganisationen MÄN	1,6%	9,5%	7,9%	12,7%	4,8%	11,1%	19%	33,3%	63

1.7 Mer resurser och högre prioritet viktigt för att utveckla det förebyggande arbetet

På frågan om vilka resurser eller faktorer de svarande tror skulle kunna hjälpa dem att utveckla det förebyggande arbetet väljer de flesta mer personal följt av ökade ekonomiska resurser. Mer kunskap och att frågan prioriteras högre inom kommunen kommer i tredje hand. Totalt pekar sex av tio ut dessa faktorer. Stärkt samverkan uppfattas av kommunerna som något mindre prioriterat för att utveckla arbetet. Att samverkan inte prioriteras högre är förvånande eftersom samverkan betonas som en avgörande framgångsfaktor utifrån forskning om våldsprevention. Den förändring som går att skönja jämfört med 2014 års resultat är att kommunerna i dag uppfattar att kunskap är en viktigare faktor för att utveckla arbetet.

Vilka stöd eller resurser skulle hjälpa er att utveckla förebyggande insatser eller göra befintliga insatser mer effektiva?

Antal svarande: 189

1.8 Mäns våld under covid-19

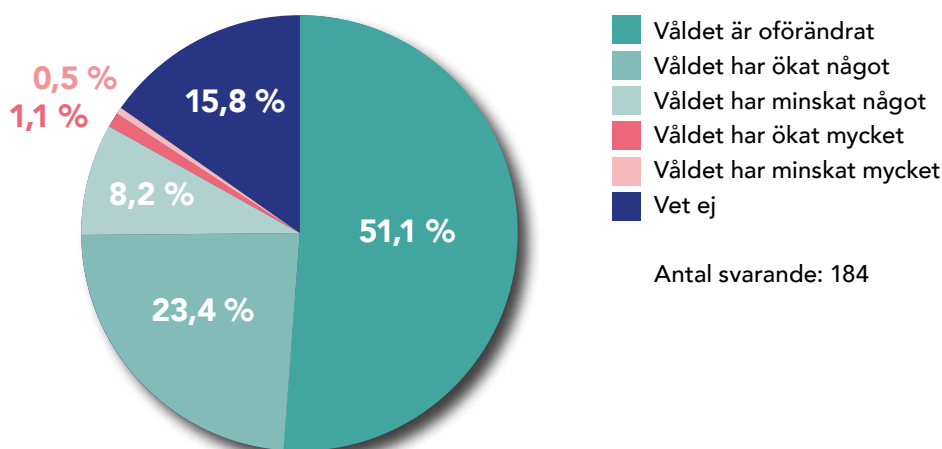
“Våldet har ökat något men vi ser en stadig ökning framåt. Våldet har blivit så mycket allvarigare kanske på grund av att man har levt isolerad, våldet har trappats upp, man har inte kunnat söka hjälp i tid.” Trollhättans stad

Flera kommuner uppger att de inte inom ramen för kommunens verksamhet sett någon ökning av mäns våld mot kvinnor, men att de bedömer att fler kommer att söka stöd längre fram. Internationella rapporter har visat att mäns våld ökat under pandemin, FN:s generalsekreterare Antonio Guterres gick med FN:s erfarenhet av hur kriser påverkar mäns våld mot kvinnor i ryggen ut med en uppmaning till medlemsländerna att göra skydd för kvinnor till en central del av sina nationella handlingsplaner mot coronaepidemin. Guterres nämnde en rad möjliga åtgärder, bland annat stöd till organisationer, åtal mot förbrytare och möjligheter för kvinnor att söka hjälp utan att deras partner informeras. Även kvinnojourer, tjejjourer och ungdomsjourer skalade upp sina verksamheter och förbereder sig för en ökning.

“Inom socialtjänsten tror jag att vi kommer att se en ökning men den kan komma att ske med en fördröjning.” Robertsfors kommun

Ungefär hälften av kommunerna uppger att covid-19 inte har påverkat förekomsten av mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer i kommunen. Däremot är det fler kommuner som uppger att våldet har ökat jämfört med de som anger att det minskat. Nära var fjärde kommun uppger att våldet har ökat, färre än var tionde uppger att det har minskat. 15 procent uppger också att de inte vet.

Har covid-19 förändrat förekomsten av mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer i er kommun?

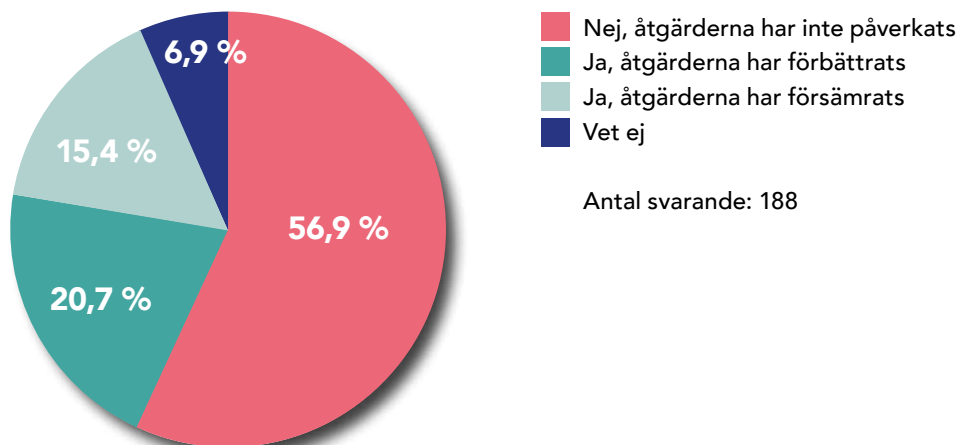

1.9 Pandemins påverkan på det våldspreventiva arbetet

De flesta kommuner uppger att covid-19 inte påverkat det våldspreventiva arbetet. Bland de som upplever en påverkan är det en något högre andel som upplever en förbättring. Att det förebyggande arbetet inte skulle ha påverkats är inte en bild Unizon eller MÄN delar då flera jourer rapporterar att deras uppdrag blivit inställda eller framflyttade på obestämd tid och det våldsförebyggande arbetet i skolor och kommuner runt om i landet satts på paus.

Kommunerna som uppger att det förebyggande arbetet förbättrats uppger bland annat att det finns ett större fokus på frågan i samhället och inom kommunen. Kommunerna som uppger att arbetet försämrats uppger bland annat att arbetet har pausats, att föreläsningar, möten och nätverksträffar har fått skjutas upp och utvecklingsarbetet avstannat.

På det hela taget, har covid-19 påverkat de våldspreventiva åtgärderna i er kommun?

■ **Arbetet mot mäns våld mot kvinnor måste budgeteras och resurssättas – men pengarna får inte tas från stöd till kvinnor och tjejer som utsätts för mäns och killars våld**

Stöd till utsatta och preventiva insatser bör finansieras separat för att inte skapa en konkurrens mellan de två områdena.

■ **Våldsförebyggande arbete ska nå alla unga i skolan**

Regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor betonar att alla barn och unga ska nås av våldsförebyggande insatser. Här behöver kommunerna arbeta mer systematiskt för att uppfylla det nationella målet.

■ **Porrfria miljöer för barn**

Vill vi förebygga mäns våld mot kvinnor måste vi arbeta mot porrindustrin och dess sexualiserade våld mot kvinnor. Våldsförebyggande arbete bör därför samtidigt adressera porren, som finns två klick bort i varje barns mobiltelefon, dator och surfplatta. Kommunerna måste säkra att skola, fritids och andra miljöer där barn vistas är porrfria.

■ **Systematiskt våldspreventionsarbete – följ upp och utvärdera**

En stor del av de insatser som genomförs i kommunerna utvärderas inte och det går därmed inte att säga något om huruvida de varit effektiva eller inte. I forskningsöversikten ”Våldsprevention i Sverige” (Jämställdhetsmyndigheten, 2020) lyfts bristen på utvärderingar av våldspreventiva insatser och metoder som ett problem och vikten av att utvärdera för att kunna uttala sig om insatsernas effekt på attityder, värderingar och beteende betonas. I skriften lyfts även ett antal metoder fram som bland annat Mentorer i våldsprevention som MÄN arbetat med att anpassa och implementera i en svensk kontext och Machofabriken som Unizon och MÄN tillsammans utvecklat. MÄN och Unizon ser ett stort behov av att tillsätta mer resurser och öka kunskapen kring utvärderingar av existerande metoder och insatser.

■ **Arbetet med våldsutövare ska vara säkert för kvinnor och barn**

En betydande del i det våldsförebyggande arbetet är att få förövaren att ta ansvar för det som skett och att man hanterar våldet som den brottsliga gärning det är. Kontakten med förövare måste i första hand utgå från den utsattas säkerhet och insatser måste inkludera ett genus- och maktperspektiv.

■ **Utgå från existerande metoder**

Från rapportens resultat går att utläsa att kommunerna arbetar mest med utsatta och förövare. Det är positivt, men det räcker inte. Kommunerna behöver även arbeta proaktivt, innan våldet uppstår. Detta genom att förslagsvis ta avstamp i handboken ”Inget att vänta på” som givits ut av Jämställdhetsmyndigheten i samarbete med Unizon och MÄN. MÄN och Unizon arbetar brett med universell våldsprevention och tillhandahåller metoder och arbetssätt för att nå stora grupper med tidiga insatser.

■ **Våldsförebyggande arbete måste ha en genusförändrande ansats**

Unizon och MÄN ser ett stort behov av att Jämställdhetsmyndigheten i samverkan med SKR och civilsamhället bättre når ut till kommunerna med kunskapen om att en genusförändrande ansats är en avgörande komponent i att bedriva våldsförebyggande arbete och inte är valbart. Unizon och MÄN ser även behovet av ökade resurser i form av kunskapshöjande insatser om varför makt och kön är avgörande parametrar i våldsförebyggande arbete

“Förebyggande arbete med mäns våld mot kvinnor inkluderar arbete för att identifiera och utmana framställningar av kvinnor och män som reproducerar föreställningar om kvinnors underordning, exempelvis inom pornografi.”

Regeringens 10-åriga strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Begreppsförklaring

Genusförändrande ansats: att ha en genusförändrande ansats innebär att utmana stereotypa föreställningar och attityder om kön och könsroller som antingen begränsar en persons livsutrymme och val (främst kvinnor och flickor) eller som stöder och ursäktar användandet av våld (främst män och killar).

Förebyggande arbete som tar hänsyn till genus ur ett kritiskt perspektiv är mer effektivt för att uppnå beteendeförändringar, enligt WHO. Den genusförändrande ansatsen är viktig när det gäller våld i allmänhet och i synnerhet när handlar om att förebygga mäns och killars våld mot kvinnor och flickor (WHO 2007, Barker et al 2010.)

Våldsprevention: Våldsprevention innebär att förebygga våld och sätta in insatser innan våldet har uppstått, innan någon har blivit utsatt eller förövare. Det kan handla om att prata om våld, gränser och samtycke med unga i samband med sex- och samlevnadsundervisningen, att ifrågasätta begränsande normer kopplat till kön eller att utbilda och tillämpa en åskådaransats där omgivningen uppmanas att ingripa direkt eller indirekt. Prevention kan göras på tre sätt:

Universell prevention: Insatser riktade till alla, till exempel alla i en skola, i en klass, i ett fotbollslag eller en kommun. Breda insatser i ett tidigt skede. Exempel på sådana insatser är Machofabriken och Mentorerna i Våldsprevention (MVP).

Selektiv prevention: Insatser riktade till grupper med ökad risk att utsättas för eller utsätta andra för våld. Exempelvis insatser som killgrupper, tjejgrupper eller föräldrastöd.

Indikerad prevention: Insatser riktade till personer som redan utsatts för, eller utsatt andra för våld. Exempel på sådana insatser är kvinno-, tjej och ungdomsjourernas stödverksamhet.

Feministisk våldsprevention: För Unizon och MÄN innebär våldsförebyggande arbete olika strukturerade sätt att arbeta för att motverka alla typer av våld, huvudsakligen innan våldet skett. Målet är ett jämställt samhälle fritt från våld och vi tror att detta kan uppnås genom att arbeta med en feministisk utgångspunkt.

Då män utgör en majoritet av förövarna inom våldsbrottsstatistiken och har mest ekonomisk och politisk makt i samhället anser vi att det krävs en maktanalys som uppmärksammar denna obalans för att nå verklig förändring. För en effektiv våldsprevention menar vi att det är centralt att utmana stereotypa könsroller som exempelvis kopplingen mellan maskulinitet och våld.

Mäns våld mot kvinnor: Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet.

Våld i nära relationer: Alla former av våld, så som ovan, mellan närstående i både heterosexuella och samkönade relationer och andra släktrationer.

Kvinnor- tjej och ungdomsjourer: Verksamheter som arbetar med att ge skydd och stöd till främst våldsutsatta kvinnor, barn och i vissa fall män, utifrån ett bemötande baserat på ett makt-, kön- och genusperspektiv.

Nationella strategin: Regeringen har satt upp mål för jämställdhet, att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. De sex jämställdhetsmålen är:

1. En jämn fördelning av makt och inflytande, 2. Ekonomisk jämställdhet, 3. Jämställd utbildning, 4. Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, 5. Jämställd hälsa, och det sjätte politiska målet: 6. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Utifrån det sjätte delmålet har regeringen med stöd i riksdagen tagit fram en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor: En målsättning i regeringens åtgärdsprogram med avstamp i strategin är att ”alla barn och unga ska nås av våldsförebyggande insatser”.

Länkar till dokumenten: regeringen.se/regeringens-politik/jamstalldhet/
regeringen.se/informationsmaterial/

I varenda kommun, från Kiruna i norr till Trelleborg i söder, finns det män och killar som hotar, misshandlar, våldtar och kränker kvinnor och tjejer.

2014 gjorde Unizon en kartläggning över kommunernas våldspreventiva arbete. Sedan dess har det våldspreventiva arbetet utvecklats och Sveriges nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor har antagits av regeringen. I den här rapporten undersöker MÄN och Unizon hur det förebyggande arbetet utvecklats i kommunerna. Rapporten har tagits fram inom ramen för MÄN:s EU-finansierade projekt Livscykeln, där Unizon är partnerorganisation.

Vår förhoppning är att undersökningen ska vara till hjälp för att synliggöra förbättringsområden och goda exempel för att kommunerna ska uppfylla det nationella politiska målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Hammarby allé 93, 120 63 Stockholm
@man.for.jamstalldhet #man.for.jamstalldhet
facebook.com/man.for.jamstalldhet
08-17 82 00 info@mfj.se man.se

Elsa Brändströms gata 62 B, 129 52 Hägersten
@unizonjourer #unizonjourer facebook.com/unizonjourer
08-642 64 01 info@unizon.se unizon.se

This material was funded by
the European Union's Rights,
Equality and Citizenship
Programme (2014-2020)